

Om Prisbevægelsen i de 3 sidste Aar og den
derved foraarsagede Fordyrelse af Livsfor-
nødenhederne.*)

Af

V. Falbe Hansen,

Chef for det statistiske Bureau.

For omtrent 20 Aar siden fremtraadte der en pludselig og stærk Stigen i næsten alle Varepriser, uden at det var muligt i Varernes Produktionsforhold eller Varemarkedets Tilstand at paavise nogen antagelig Grund hertil. Det var et Særsyn, til hvilket der, naar man undtager Pengeforvirringens Periode, da vort Omsætningsmiddel bestod af uindløselige Papirspenge, ikke findes noget Sidestykke i vor Prishistorie, med mindre man gaar tilbage til Frederik II.s og Christian IV.s Dage, da Opdagelsen af de nye Guld- og Sølvminer i Syd- og Mellemamerika udsendte en Strøm af Guld og Sølv over Evropa, der i Løbet af et Aarhundrede nedtrykkede disse Metalleres Værdi til $\frac{1}{3}$ og drev Priserne mere end 200 pCt. i Vejret. Den Prisstigning, der begyndte i de Aar, som fulgte nærmest efter 1850, skyldes i det Væsentlige lignende Grunde som Bevægelsen i det 16de og 17de Aarhundrede, nemlig Opdagelsen af nye Guld- og Sølvminer i Kalifornien, Avstralien og flere andre Steder; men har, i det Mindste hidtil, ikke haft det Omfang

*) Denne Afhandling, der oprindeligt er udarbejdet i Anledning af og trykt som Bilag til det Rigsdagen forelagte Forslag til Lov om Tillæg til Lønningerne for Embeds- og Bestillingsmænd i Finans-aaret 1874—75, fremtræder her i en noget forandret og forkortet Skikkelse.

Om Prisbevægelsen i de 3 sidste Aar og den
derved foraarsagede Fordyrelse af Livsfor-
nødenhederne.*)

Af

V. Falbe Hansen,

Chef for det statistiske Bureau.

For omtrent 20 Aar siden fremtraadte der en pludselig og stærk Stigen i næsten alle Varepriser, uden at det var muligt i Varernes Produktionsforhold eller Varemarkedets Tilstand at paavise nogen antagelig Grund hertil. Det var et Særsyn, til hvilket der, naar man undtager Pengeforvirringens Periode, da vort Omsætningsmiddel bestod af uindløselige Papirspenge, ikke findes noget Sidestykke i vor Prishistorie, med mindre man gaar tilbage til Frederik II.s og Christian IV.s Dage, da Opdagelsen af de nye Guld- og Sølvminer i Syd- og Mellemamerika udsendte en Strøm af Guld og Sølv over Evropa, der i Løbet af et Aarhundrede nedtrykkede disse Metalleres Værdi til $\frac{1}{3}$ og drev Priserne mere end 200 pCt. i Vejret. Den Prisstigning, der begyndte i de Aar, som fulgte nærmest efter 1850, skyldes i det Væsentlige lignende Grunde som Bevægelsen i det 16de og 17de Aarhundrede, nemlig Opdagelsen af nye Guld- og Sølvminer i Kalifornien, Avstralien og flere andre Steder; men har, i det Mindste hidtil, ikke haft det Omfang

*) Denne Afhandling, der oprindeligt er udarbejdet i Anledning af og trykt som Bilag til det Rigsdagen forelagte Forslag til Lov om Tillæg til Lønningerne for Embeds- og Bestillingsmænd i Finans-aaret 1874—75, fremtræder her i en noget forandret og forkortet Skikkelse.

som den Gang. Den forøgede Produktion af ædle Metaller og den deraf følgende almindelige Prisstigning begyndte omtrent 1852; i Midten af Halvtredserne kom der foruden den forøgede Produktion af ædle Metaller endnu en Faktor til, der yderligere bidrog til at stimulere den opadgaaende Bevægelse, nemlig en overdreven Spekulation og en vidt drevne Anvendelse af Krediten, til Dels netop fremkaldt ved Prisstigningen. Ved disse Kræfters Samvirken drives Priserne op til en usædvanlig Højde, saa at de i 1857 i Gjennemsnit ere 35 à 40 pCt. højere end det Punkt, paa hvilket de i en uoverskuelig Række af Aar, lige indtil 1852 eller 53, havde holdt sig næsten uforandret; men Handelskrisen i 1857 knuser fuldstændig den hele lelfærdige Kreditbygning og fremkalder igjen et pludseligt og stærkt Fald, saa at Gjennemsnitspriserne i Kjøbenhavn og Hamborg i 1858 omtrent ere 15 pCt. lavere end i 1857. I de første 2 Aar efter Krisen holdt Priserne sig paa dette forholdsvis lave Punkt, men efterhaanden som Forholdene fæstnede sig, og Tilliden vendte tilbage, hævede de sig atter noget, og omtrent 1860 naaede de et Punkt, der i Forhold til den da tilstedeværende Masse af ædelt Metal og i Forhold til Udviklingen af Kreditforholdene og alle de andre Omsætningsforhold, der have Indflydelse paa Pengenes Værdi, maatte betragtes som normalt; Priserne vare da 25 à 30 pCt. højere end førend den hele Bevægelse var begyndt. Paa dette Punkt holdt Pengenes Værdi sig næsten uforandret i de følgende 10 Aar, idet de to modstridende Rækker af Faktorer — Produktionen af ædle Metaller, Omløbets Hurtighed og Anvendelsen af Krediten paa den ene Side, Befolkningens Formerelse, Produktionen og Vareomsætningen paa den anden Side — holdt hinanden omtrent i Ligevægt. Men fra 1871 er der atter indtraadt en fuldstændig Forandring, Ligevægten er forstyrret, og Priserne begynde at stige i en paafaldende Grad. — Grunden til denne ny Prisstigning ligger ikke, eller i alt Fald kun for en ringe Del, i en forøget Produktion af Guld og Sølv, men maa vistnok nærmest søges i et Sammenstød af forskjellige andre Omstændigheder, nemlig den fransk-tyske Krig og de dertil sig sluttende Kreditoperationer samt Arbejderbevægelsen. Krigen dels standsede

Produktionens, dels udtømte fuldstændig de tilstedeværende Op-
 lag af en Mængde Varer: Heste, Uld, Huder, Skind og andre
 Krigsfornødenheder og bidrog derved direkte til at drive Pri-
 serne i Vejret; men endnu større var dens indirekte Virkning
 paa Varemarkedet derved, at den foraarsagede eller gav Stødet
 til en Række voldsomme Bevægelser paa Pengemarkedet. De
 store franske Krigsmaal, der gav Anledning til uhyre store Kre-
 ditoperationer, Suspenderingen af de franske Banknoters Ind-
 løselighed og den dermed forbundne overordentlige Udstedelse
 af Noter (Notecirkulationen steg i Løbet af 3 Aar med henimod
 1½ Milliard Franks), foruden forskellige mindre betydende Be-
 givenheder bevirkede, dels en meget stærk Forøgelse af de om-
 løbende Kreditmidler, hvilket jo maatte virke paa samme Maade
 som Forøgelsen af de ædle Metaller, dels gaves derved Stødet
 til en stærk Spekulation og en forøget Virksomhed i næsten
 alle Produktionens Grene og en deraf følgende Forøgelse i
 Efterspørgselen efter Industriens Raastoffer og Hjelpestoffer.
 Arbejderbevægelsen og Strikerne har ogsaa bidraget noget til
 Prisstigningen, om end denne Faktors Indflydelse vistnok ikke
 har været betydelig i Sammenligning med den som Krigen og
 Kreditoperationerne have udøvet, og i alt Fald har været langt
 mindre end det ofte antages. Det er væsentlig kun ved at
 have standset Produktionen i kortere Tid og ved at have be-
 virket en Forkortelse af den daglige Arbejdstid, at Strikerne
 have været medvirkende til at drive Priserne i Vejret; hvorimod
 selve Forhøjelsen i Lønnen mere er en Følge af end en Grund
 til de opadgaaende Konjunkturer og de høje Priser. Specielt
 hos os har en medvirkende Aarsag til Prisstigningen været den
 usædvanlig stærke Udførsel af vore vigtigste Produkter, hvorved
 store kontante Kapitaler ere dragne ind i Landet, hvilke atter
 have trykket Rentefoden, bragt Liv i Spekulationen og derved
 drevet Varepriserne i Vejret. Det vil for at vise, hvor stor
 Betydning denne sidste Omstændighed har haft, være tilstræk-
 keligt at nævne det ene Faktum, at Værdien af Udførselen af
 vort Agerbrugs Frembringelser, der i Gjennemsnit af Finans-
 aarene 1865—66 til 1870—71 var c. 34 $\frac{1}{3}$ Mill. Rdl., i

Finansaaret 1871—72 beløb sig til $40\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. og i Finansaaret 1872—73 til $50\frac{1}{2}$ Mill. Rdl.

Naar man vil udmaale Størrelsen af den samlede Prisbevægelse paa Varemarkedet og den deraf følgende Synken i Pengenes Værdi, der har fundet Sted siden 1870, gjælder det først om at vælge et fast Udgangspunkt, hvorfra Bevægelsen kan betragtes. Et saadant haves i Gjennemsnitspriserne fra 1860 til 1870; Vanskeligheden ved at skaffe et tilstrækkeligt stort og ensartet Prismateriale tilveje nødsager imidlertid til her at nøjes med et kortere Tidsrum, og der er da valgt 4-Aaret 1867 til 1870, en Omstændighed, der imidlertid ikke svækker Resultatets Paalidelighed, da der kun er liden Forskjel mellem Gjennemsnitspriserne fra 1860 til 1866 og fra 1867 til 1870, idet begge disse Perioders Gjennemsnitspriser angive det Niveau, paa hvilket Pengenes Værdi er kommen til Ro efter de voldsomme Bevægelser i 50erne. At søge Forskjellen mellem Pengenes Værdi i dette Tidsrum og i ethvert af de efterfølgende 3 Aar er det samme som at søge Forskjellen mellem Varernes Gjennemsnitspriser paa disse Tidspunkter, thi Pengenes Værdiforandringer og Forandringerne i Varernes Gjennemsnitspriser bevæge sig omvendt af hinanden, ja ere egentlig kun to forskellige Udtryk for det samme Forhold. For nu altsaa at finde Varernes gennemsnitlige Prisbevægelse, maa man udregne Forholdet mellem Priserne og af de derved fremkomne Resultater uddrage de arithmetiske Middeltal. Kunde man paa denne Maade udfinde den gennemsnitlige Prisbevægelse for alle Varer, da var derved med matematisk Nøjagtighed angivet Pengenes Værdiforandring; men et saadant Arbejde vilde naturligvis være aldeles uoverkommeligt, og man maa derfor nøjes med tilnærmelsesvis Nøjagtighed: fra enkelte Varers slutte sig til alle Varers Prisforandringer. I saa Henseende er det imidlertid ingenlunde ligegyldigt, hvilke Varer der vælges; Varerne skulle vælges saaledes, at Forandringerne i dem give et tro Billede af den samlede Bevægelse paa Markedet, og dette kan ogsaa opnaas, idet nemlig ikke hver enkelt Vare bevæger sig individuelt excentrisk, men i Almindelighed hele Klasser af

Varer bevæge sig sammen, fordi de samme Aarsager, der paavirke den enkelte Vare, tillige paavirke alle Varer af samme Art. Saaledes vil navnlig en Forandring i Produktionsforholdene for en enkelt Vare paavirke alle Varer, der produceres under lignende Forhold, om end ikke i samme Grad, saa dog i samme Retning. Et forholdsvis mindre Antal Varer vil derfor, naar de vælges med Skjønsomhed, kunne give et Resultat, hvis Nøjagtighed er tilstrækkeligt til de fleste praktiske Formaal.

Paa Tabel I findes anført Gjennemsnitspriserne i ethvert af Aarene 1867—73 for de Varer og Vareklasser, der i Henhold til det angivne Princip skulle danne Grundlaget for Beregningen af den samlede Bevægelse paa Markedet; naar enkelte tilsyneladende vigtige Varer mangle, og naar enkelte af de valgte Varer eller Varegrupperinger skulde forekomme mindre heldige og mindre betegnende, da maa Grunden hertil nærmest søges i Materialets Ufuldkommenhed. Paa Tabel II findes udregnet Forholdet mellem de paa Tabel I angivne Varepriser saaledes, at Gjennemsnitspriserne for 1867—70 ere satte som 100; for enkelte Varers Vedkommende har man dog været nødsaget til at bruge Priserne for 1869—70 som Udgangspunkt. Naar der foruden de paa Tabel I anførte Varer endnu findes enkelte andre paa Tabel II, da er det enten fordi kun Forholdstallene havdes tilstede, eller, saaledes som ved Arbejdsfortjenesten, fordi de benyttede Data vanskelig lade sig udtrykke ved et enkelt absolut Tal. Varerne ere paa Tabellen ordnede efter deres større eller mindre Prisstigning. Betragter man nu nærmere denne Tabel, da viser det sig, at af samtlige de anførte Varer ere kun 19 sunkne i Pris i Forhold til Gjennemsnitspriserne i 1867—70, og for de fleste af disse er Tilbagegangen højst ubetydelig. Petroleum er sunken fra 100 til 76,19, og dette Fald er det rimeligvis, der ogsaa er Skyld i at Lampeolje og Raps ere sunkne til henholdsvis 99,22 og 93,26. Foruden disse Belysningsmidler er der en hel Række af Forbrugsgjenstande, der ere sunkne eller kun steget lidet, nemlig de fleste Kolonialvarer; Sago er saaledes falden ligesaa dybt som Petroleum, fra 100 til 76,19, Kakao, The og Ris ere sunkne

fra 100 til henholdsvis 97,25, 97,67 og 98,13 og Sukker er kun steget ubetydeligt (Melis 5,6 pCt., Demarara Sukker 7,69 pCt.) osv. Ogsaa flere andre Kolonial-Produkter, som Indigo, Kochenille, ere sunkne lidt i Pris. En Undtagelse danner Kaffe og Peber, der begge ere stegne over 80 pCt. De Vareklasser, der navnlig ere stegne, ere Kul, Jærn, Huder og Skind. Smedekul er saaledes stegen 124 pCt., Støbejærn 122,72 pCt., Smedejærn 188,64 pCt., Hestehuder 87,98 pCt., Lammeskind 59,36 pCt. osv. Som enkelte andre Varer, der ere stegne stærkt kunne nævnes Mursten, stegen 71,43 pCt., Tjære og Beg stegen 67,57 pCt. og 61,37 pCt. De egentlige Fødevarer ere ganske vist stegne i Pris, men dog ingenlunde betydeligt, de fleste endog mindre end Gjennemsnittet; Rugbrød er saaledes kun stegen 10 pCt., Hvedemel 14,55 pCt., Kartoffler 5,6 pCt., Oxekjød 5,3 pCt., Flæsk er endogsaa sunken lidt; selv Smør og Æg, der ofte omtales som stegne saa overordentlig stærkt, ere dog kun gaaede henholdsvis 11,57 pCt. og 16,88 pCt. i Vejret. Arbejdslønnen er i Kjøbenhavn stegen stærkest for simple Arbejdere, og Stigningen synes for disse at kunne ansættes til i Gjennemsnit omtrent $\frac{1}{3}$, men for enkelte Klasser af Arbejdere er den stegen langt stærkere. Haandværkssvendes Fortjeneste synes i Gjennemsnit at være stegen med henimod $\frac{1}{4}$, men samtidig dermed er for mange af dem Arbejdstiden forkortet en Del. Paa Landet synes Stigningen i Arbejdslønnen at have været stærkest paa Lolland-Falster, Stigningen kan her anslaaes til omtrent $\frac{1}{3}$, og derefter i Jylland, hvor den i Gjennemsnit synes at være stegen omtrent ligesaa meget. Paa Sjælland og Fyn er Stigningen mindre og kan anslaaes til mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{5}$. Uddrages det arithmetiske Middeltal af Forholdstallene paa Tabel II, da faar man ud, at den gjennemsnitlige Stigning i Priserne har været indtil 1871 $2\frac{1}{2}$ pCt., indtil 1872 11 pCt., indtil 1873 20 pCt. Beregnes Gjennemsnittet for hver enkelt Klasse af Varer, idet ogsaa her Gjennemsnitspriserne for Tidsrummet 1867—70 sættes som 100, saa faas ud, at Priserne forholdt sig til disse som:

	i 1871.	i 1872.	i 1873.
for Kornvarer	98,71	96,20	109,74
— Skovprodukter	107,57	116,70	132,16
— andre vegetabiliske Produkter .	102,58	104,44	104,74
— Fedevarer	101,61	98,82	107,12
— Fiskevarer	102,99	100,86	113,67
— andre animalske Produkter . .	114,46	131,22	136,51
— Metaller	101,75	129,37	144,62
— andre Mineralier og mineralske Produkter	95,3	110,4	122,72
— Kolonialvarer	102,85	107,61	112,27
— andre oversøiske Produkter . .	102,83	107,10	111,64
— Haandværkssvendes Arbejdsfor- tjeneste	100,0	?	134,78
— simple Arbejderes Fortjeneste .	100,0	?	128,58

Og tages dernæst Gjennemsnittet af Klassernes Forholdstal, faas ud, at den opadgaaende Prisbevægelse fra 1867—70 har været til 1871 2,6 pCt., til 1872 10 pCt. og til 1873 20,7 pCt. Begge Beregninger have givet omtrent det samme Resultat: **At Pengene, altsaa i dette Tilfælde vor Rigmønt, i 1871 havde 2½ pCt., i 1872 c. 10 pCt. og i 1873 c. 20 pCt. mindre Kjøbe-
evne end i Gjennemsnit fra 1867 til 1870.**

Pengenes Synken i Værdi er et nøjagtigt Udtryk for, om jeg tør bruge denne Betegnelse, den abstrakte Fordyrelse af Livet, den er det Tyngdepunkt i Prisbevægelsen, som alle Varepriser stræbe efter at nærme sig, og som de om kortere eller længere Tid ogsaa ville komme til, saafremt ikke forstyrrende Forhold, der angaa den enkelte Vares egen indre Værdi, træde til. Men saadanne Forstyrrelser have været eller ere endnu tilstede, og desuden er den Tid, der er forløben, for kort til at Udligningen mod Tyngdepunktet endnu fuldstændigt skulde have fundet Sted. Hvis imidlertid Spørgsmaalet havde angaaet en Forholdsregel, der skulde have en endelig Karakter, vilde det vistnok alligevel have været rigtigst udelukkende at se hen til Forandringen i Pengenes Værdi, men ved en Foranstaltning, der i ethvert Tilfælde maa fremtræde

som midlertidig, vil det formentlig være rigtigere at benytte en anden Fremgangsmaade og kun betragte Fordyrelsen i de Varer, der nu udgjøre Embeds- og Bestillingsmændenes vigtigste Forbrugsgjenstande og ved at kombinere Prisbevægelsen i disse med det Mængdeforhold, hvori hver af dem forbruges, udfinde, hvormeglet Embeds- og Bestillingsmændenes Forbrug af disse Varer er bleven fordyret i det paagjældende Tidsrum. Denne sidste Fremgangsmaade kunde ved første Øjekast synes ubetinget at burde foretrækkes; men en nærmere Undersøgelse vil dog vise, at der ved dens Anvendelse er forskellige praktiske Vanskeligheder, der gjør det mere tvivlsomt, hvilken af de to Fremgangsmaader, der bør have Fortrinet. Den væsentligste Vanskelighed ved at se hen til Forbruget ligger deri, at det Forhold hvori de forskellige Varer forbruges i de forskellige Samfundsklasser, er saa yderst forskjelligt. Det Rigtigste vilde være at foretage Beregningen for hver Samfundsklasse, eller rettere for hver Gageklasse, for sig, og maaske særskilt for Gifte og Ugifte; derved vilde man vistnok kunne komme til et forholdsvis særdeles korrekt Resultat, men det vilde være et meget betydeligt Arbejde, og udkræve en Mængde Oplysninger, som kun vanskeligt og efter længere Tids Forløb kunne skaffes tilveje. I det givne Tilfælde nødsages man derfor til at fastsætte et Middelforbrug fælles for Alle, uagtet et saadant altid mer eller mindre vil komme til at hvile paa et temmelig vilkaarligt Skjøn.

Den i 1857 nedsatte «Gagekommission» havde blandt Andet ogsaa den Opgave at tage under Overvejelse, hvorvidt en Del af Embedsmændenes Gager burde udbetales med et efter de vxlende Konjunkturer varierende Beløb.

I denne Anledning blev der af to af Kommissionens Medlemmer foretaget en Undersøgelse om Prisbevægelsen i Livsforødenhederne. Ved denne Undersøgelse gik man ud fra den Betragtning, at de forskellige Prisforhøjelser, som da havde bevirket Livets Fordyrelse, gjorde sig gjældende paa to forskjellige Maader, idet alle de Gjenstande, som vare stegne i Pris, kunde deles i to store Hovedgrupper:

«1) indbefattende Gjenstande, som vel ere blevne dyrere i de sidste 10 eller 20 Aar, men dog vise en vis Stadighed i Prisen, idet Stigningen dels er jævn, dels foregaar sjældnere og med lidet mærkelige Tilvækster. Hertil regnes dels Alt, hvad der følger af den med en stigende Velstand stedse voxende Forestilling om, hvad der hører til Livets Nødvendigheder, dels saadanne Fornødenheder som Husly, Bohave, visse Beklædningsgjenstande, Folkehold og Alt, hvis Pris i væsentlig Grad afhænger af Arbejdslønnens Størrelse.»

«2) indbefattende de Gjenstande, hvis Stigning foregaar igjennem en Række af talrige, ofte hurtigt paa hinanden følgende Svingninger. Hertil høre Kornvarer med hvad deraf forarbejdes, Fedevarer, Kolonialvarer og de til Opvarmning, Belysning og Renlighed fornødne Artikler.»

«Det er,» udtales der dernæst, «navnlig de i den sidste Gruppe forekommende Artiklers, undertiden pludselige og ofte meget trykkende, Svingninger i Prisen, som, paa Grund af den Indflydelse, de udøve paa den Embedsmands Vilkaar, hvis Gage baade er knapt tilmaalt og afpasset efter de til en vis Tid gjældende Priser, opfordre til et Forsøg paa at lempe Gagerne efter deres Priser. Det maatte altsaa være disse Gjenstande, efter hvis vaxlende Priser en Del af Gagen burde rette sig. Derimod ere Prisforandringerne i de til den første Gruppe hørende Artikler ikke egnede til at medtages, baade fordi deres Prisvexlinger ere mindre betydelige, og i Regelen tillige mindre pludselige, og fordi disse enten slet ikke eller dog højst ufuldkomment kunne bestemmes efter en almindelig Maalestok.»

Ved Hjælp af en Del Opgivelser over Forbruget i private Husholdninger samt i forskjellige offentlige Stiftelser, hvor et stort Antal Mennesker bespises, udfandt man dernæst, at af de til Gruppe 2 henhørende Livsfornødenheder vare følgende ubetinget de vigtigste, nemlig:

Hvede,

Rug,

Byg,

Kjød,

Flæsk,
Smør,
Sukker,
Sæbe,
Olje,
Brænde,

og at der af disse Varer medgik til en kraftig Mands Middelforbrug følgende Kvantiteter:

$\frac{1}{2}$ Tønde Hvede,
2 Tønder Rug,
 $1\frac{1}{2}$ Tønde Byg,
 $6\frac{1}{2}$ Lpd. Kjød,
 $6\frac{1}{2}$ Lpd. Flæsk,
 $\frac{1}{4}$ Tønde Smør,
6 Lpd. Sukker,
 $\frac{1}{8}$ Tønde Sæbe,
31 Potter Olje,
2 Favne Brænde.

Paa Grundlag heraf beregnedes da, hvormeget en voksen Mands Underhold med ovennævnte Gjenstande vilde koste i ethvert af Aarene fra 1838 til 1856*), hvilket da viste sig at beløbe sig til:

1839	109 Rdl.	6 Sk.
1840	105 —	42 —
1841	107 —	15 —
1842	109 —	11 —
1843	103 —	80 —
1844	100 —	1 —
1845	105 —	60 —
1846	118 —	66 —

*) Da Grundlaget for denne Beregning er en gros-Priserne og ikke detail-Priserne, og da paa enkelte Poster Raaproduktet er sat i Stedet for det færdige Produkt, f. Ex. Rug for Brød, Byg for Øl osv., saa følger deraf, at Resultaterne just ikke vise de virkelige Omkostninger ved en Persons Underhold, men derimod, idet man gaar ud fra, at Forhandlergevinsten osv. forbliver uforandret, den Bevægelse, der er foregaaet i disse Omkostninger.

1847	136 Rdl.	» Sk.
1848	124	— 88 —
1849	113	— 76 —
1850	102	— 81 —
1851	106	— 23 —
1852	108	— 16 —
1853	130	— 93 —
1854	141	— 64 —
1855	159	— 89 —
1856	166	— 75 —

Denne Undersøgelse har jeg fortsat efter de samme Principer og med det samme Prismateriale for Tiden fra 1857 til 1873.

Resultatet af denne Beregning er blevet, at en voxen Mands Underhold med de her omhandlede vigtige Fornødenhedsgjenstande vilde koste.*)

1857	160 Rdl.	7 Sk.
1858	130	— 11 —
1859	130	— 86 —
1860	134	— 1 —
1861	141	— 61 —
1862	138	— 66 —
1863	128	— 40 —
1864	135	— 91 —
1865	133	— 62 —
1866	142	— 22 —
1867	150	— 7 —

---

*) I de senere Aar have Forbrugerne faaet en mindre Lettelse derved, at de have kunnet erstattet almindelig Olje med det billigere Petroleum; paa Grund heraf skulde Fordyrelsen synes at være lidt mindre end ovenstaaende Tabel angiver. Dette opvejes dog af den Omstændighed, at man i sin Tid ved Beregningen af Forbruget for Nemheds Skyld helt udelod Kaffe og i Stedet derfor forøgede det antagne Forbrug af Sukker; men nu er, som Prislisterne udvise, Sukker kun steget lidt i Pris, medens derimod Kaffepriserne ere stegne overmaade stærkt.

1868	153 Rdl. 10 Sk.
1869	146 — 80 —
1870	147 — 93 —
1871	154 — 3 —
1872	151 — 34 —
1873	162 — 91 —

Den Forudsætning fra hvilken de to Kommissions-Medlemmer i den foranstaaende Beregning ere gaaede ud, at nemlig Prisbevægelsen i de til Gruppe 2 hørende Varer skulde være stærkere og mere springende end i de Varer, der falde ind under Gruppe 1, er vistnok fuldkommen rigtig, naar der er Tale om de hyppige Prissvingninger fra Aar til Aar, der skyldes de vexlende Forhold, som indvirke paa Varernes Produktion, f. Ex. Misvæxt eller Lignende, og den maatte ogsaa bestyrkes ved en Betragtning af Priserne i de Decennier, der gik nærmest forud for den Tid, da Kommissionen affattede sin Betænkning, men Forholdet stiller sig anderledes, naar, saaledes som det er Tilfældet nu, Fordyrelsen udgaar fra Forandringen i Omsætningsmidlet (de ædle Metaller eller Kreditforholdene) eller skyldes en pludselig og stærk Stigen eller Synken af Velstanden og Forbruget. Et Blik paa Prisbevægelserne i de senere Aar vil ogsaa vise, at netop de til 1ste Klasse hørende Varer ere støgne langt mere pludseligt og stærkt i Pris end de til Gruppe 2 hørende.

Meningen med det her omhandlede Forslag at udbetale en Del af Lønningerne med et paa den angivne Maade varierende Beløb var ogsaa kun at befri Embedsmændene fra det Tryk, som de saa hyppige Svingninger fra Aar til Aar i de under Gruppe 2 hørende Varer udøvede og derved undgaa Nødvendigheden af de idelige midlertidige Lønningstillæg; men derimod ingenlunde den, helt at udelukke fremtidige Omreguleringer ogsaa af den faste Del af Lønningerne, naar der en Gang skulde være indtraadt en væsentlig Fordyrelse af de til Gruppe 1 hørende Varer.

Af de til Gruppe 1 hørende Varer udgjøre følgende de vigtigste:

Husrum,
 Klæder og Fodtøj,
 Folkeløn,
 Bohave etc. (Anskaffelse og Fornyelse).

Ganske vist er der ogsaa flere andre Varer foruden de nævnte, der indtage en vigtig Plads paa Udgiftsbudgettet, til Exempel Skolepenge, Blade og Bøger, Befordring, Korrespondance, Fornøjelser m. M.; men disse Udgifter ere saa højt forskellige for hver Enkelt, at det næppe er muligt at bringe dem ind under en almindelig Bestemmelse, i det Mindste har det, i den korte Tid, der har staaet til min Raadighed, ikke været mig muligt at gjøre det. De først anførte Udgiftsposter ere desuden i hvert Fald ubetinget de vigtigste og nødvendigeste, og de kunne antages i Almindelighed at udgjøre mindst en ligesaa stor Del af den samlede Udgift som samtlige de til Gruppe 2 henhørende Varer (omtrent $\frac{2}{5}$ af den samlede Udgift).

At finde Stigningen i Huslejen for et saa kort Tidsrum som her er Tale om er kun mulig ved at anstille en meget omfattende Undersøgelse; derimod kan man i Stedet derfor tage Stigningen i Omkostninger ved at bygge et Hus, hvilke ere anslaaede til at være stegne til c. 40 pCt., thi det er utvivlsomt, at i en By, der som Kjøbenhavn er i stærk Fremgang, vil Huslejen i forholdsvis kort Tid stige omtrent i samme Grad som hine. For at finde Stigningen i Klæder og Fodtøj har jeg anset det for rigtigst at beregne denne efter Stigningen i vedkommende Raamaterialer og Arbejdsløn, da de af forskellige Haandværkere opgivne Data om Stigningen i de færdige Varer syntes at være mindre brugelige.

Udgiften i Kjøbenhavn til følgende Fornødenheder:	
antages at fordele sig paa den samlede Udgift omtrent efter følgende Forhold:	Prisstigningen heri antages omtrent at være fra 1870 til 1873:
Husrum . . . . . 20 pCt.	40 pCt.
Klæder . . . . . 9 à 10 pCt.	22 —
Fodtøj . . . . . 4 à 5 —	30 —
Folkeløn . . . . . 5 pCt.	25 —
Bohave etc. . . . . 4 —	30 —

Livets Fordyrelse indtil 1873 paa Grund af Prisstigningen i disse 5 Udgifter, skulde altsaa beløbe sig til c. 32 pCt. Livets Fordyrelse fra 1867—70 til 1873 paa Grund af Prisstigningen i de ovenfor omtalte til Gruppe 2 hørende Varer beløber sig til c. 9 pCt. Det maatte altsaa herefter antages, at **den samlede Fordyrelse af Livsfornødenhederne indtil 1873 beløber sig til c. 20 pCt.**

Det tør anses som en Bestyrkelse af Beregningens Paaidelighed, der ikke ganske kan skrives paa Tilfældighedens Regning, at man saaledes kommer aldeles til det samme Resultat, hvad enten man benytter den ene eller den anden af de to i deres Væsen saa forskjellige Fremgangsmaader, den rent-theoretiske ved blot at se hen til Pengenes forandrede Værdi eller den mere praktiske ved at se hen til Fordyrelsen af de enkelte Livsfornødenheder i Forhold til deres Betydning for Forbruget.

Hvorvidt Priserne ville holde sig paa deres nuværende høje Standpunkt og muligen endog stige endnu højere, eller om det kan antages, at der i en nær Fremtid vil indtræde en Reaktion, er naturligvis umuligt at sige. Skulde jeg imidlertid udtale min Anskuelse om dette Punkt, da kan jeg ikke nægte, at der forekommer mig nærmest at være Sandsynlighed for, at der snart vil indtræde en Standsning eller maaske en Tilbagegang, navnlig fordi adskillige af de Faktorer, der formentlig have været medvirkende ved Prisstigningen efter deres Natur kun kunne have en mere forbigaaende Indflydelse; men paa den anden Side er der, netop af de samme Aarsager, vistnok al Sandsynlighed for, at selv om der maatte indtræde nogen Tilbagegang, vil den kun faa et ringe Omfang, saa at Priserne i alt Fald langt fra ville synke til det Niveau, som de indtog i Tiden før 1870.

Tabel I.
De vigtigere Varers Gjennemsnitspriser paa det kjøbenhavnske Marked i ethvert af Aarene fra 1867 til 1873.

	1867.		1868.		1869.		1870.		Gjennemsnitspris 1867—70.		1871.		1872.		1873.	
	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.
Kornvarer:																
Hvede	12	76	11	76	9	78	9	76	11	5	11	66	11	64	12	9
Hvedemel	1	33	1	25	"	93	1	"	1	14	1	15	1	19	1	30
Rug	8	91	9	"	7	51	6	49	8	"	7	44	7	14	8	51
Rugbrød	"	32½	"	31½	"	25	"	22	"	27½	"	27½	"	27½	"	30½
Byg, 2radet	7	5	7	77	6	41	5	52	6	68	6	47	6	31	7	68
Havre	5	"	5	47	4	90	4	14	4	86	4	74	4	17	5	4
Skovprodukter:																
Bark	"	"	5	48	5	68	5	24	5	37	5	24	5	24	6	40
Beg	9	54	9	80	10	1	13	28	10	65	12	88	15	48	17	22
Tjære	6	16	6	44	7	74	8	84	7	31	9	6	9	46	12	26
Brænde	13	14	12	55	10	76	10	47	11	72	13	6	14	17	14	45
Tommer	"	32	"	28	"	29	"	31	"	30	"	30	"	32	"	38
Bræder	4	16	4	16	4	16	4	16	4	16	4	16	4	32	5	32
Harpix	5	48	5	48	5	48	4	66	5	29	4	9	5	30	5	36
Andre vegetabiliske Produkter:																
Kartofler	3	19	3	25	2	34	2	28	2	75	2	65	2	51	2	90
Stivelse	"	6½	"	9	"	7½	"	6½	"	7½	"	7½	"	9	"	7½
Brændevin	"	18½	"	21½	"	17½	"	15½	"	18½	"	16	"	17½	"	18½

Tabel I (fortsat).

	1867.		1868.		1869.		1870.		Gjennemsnitspris 1867—70.		1871.		1872.		1873.	
	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.
Hor . . . . . pr. 3:0 Pd.	109	80	99	60	97	72	89	24	99	11	84	80	86	48	86	48
Hamp	54	88	59	40	59	60	55	84	57	44	53	"	54	64	62	"
Sejldug . . . . . pr. 1 Stk.	26	48	26	6	24	72	24	72	25	50	24	72	24	72	24	72
Tovværk . . . . . pr. 320 Pd.	72	21	72	48	75	"	75	"	73	65	75	"	75	"	75	"
Kløverfrø . . . . . pr. Pd.	"	26	"	20½	"	18½	"	22½	"	22	"	26½	"	26½	"	22
Horfrø . . . . . pr. Td.	10	15	10	47	10	30	9	38	10	9	10	6	10	70	10	24
Raps	11	73	11	16	12	80	14	26	12	49	14	24	13	15	11	64
Olje, raff. . . . . pr. Pot	"	32½	"	30½	"	30½	"	36½	"	32½	"	37	"	37	"	32
Oliekager . . . . . pr. 100 Pd.	2	70	3	36	3	24	3	39	3	18	3	65	3	73½	3	65½
Eddike . . . . . pr. Oxhv	14	4	14	48	14	48	14	48	14	37	14	48	14	48	14	68
Cikorie . . . . . pr. 100 Pd.	8	42	9	49	9	56	9	32	9	21	8	85	10	40	13	32
Federarer:																
Oxekjød . . . . . pr. Pd.	"	19½	"	19½	"	19½	"	17½	"	19	"	17½	"	18	"	20
Flæsk . . . . . pr. 160 Pd.	31	78	33	47	39	41	39	13	35	93	32	85	28	82	35	52
Talg . . . . . pr. 16 Pd.	3	49½	3	2	2	83½	2	85	3	7	2	92	3	20	3	13
Smerf. . . . . pr. Td. à 224 Pd	99	94	110	57	112	65	113	52	109	19	117	38	113	29	121	80
Ost, Mejeri- . . . . . pr. 16 Pd.	1	71	1	84	1	77	1	68	1	70	2	5	1	74	1	89
Æg . . . . . pr. Snæs	"	38½	"	40	"	38	"	37½	"	38½	"	40½	"	42½	"	45

Tabel I (fortsat).

	1867.		1868.		1869.		1870.		Gjennemsnitspris 1867—70.		1871.		1872.		1873.	
	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.
Andre Mineraler og mineralske Produkter:																
Alun . . . . . pr. 100 Pd.	3	85	4	45	4	17½	4	2½	4	14	3	64	3	76	3	80
Salpeter . . . . . —	11	8	11	8	11	8	11	8	11	8	11	8	11	8	11	10½
Salt . . . . . pr. Td.	1	92½	1	81½	1	86½	1	65½	1	81	1	55½	1	56	1	82
Soda . . . . . pr. 100 Pd.	3	4	3	4	2	37	2	16	2	63	2	16	3	17	3	16
Parrotkul . . . . . pr. Læst	32	"	32	"	32	"	32	"	32	"	32	"	38	16	44	"
Smedekul . . . . . —	17	48	17	48	17	48	17	48	17	48	17	48	29	"	39	32
Svovl . . . . . pr. 100 Pd.	5	72	5	72	5	72	5	36	5	63	4	93	4	78½	4	68
Petroleum . . . . . pr. Pd.	"	10½	"	9½	"	11½	"	10½	"	10½	"	9½	"	9	"	8
Mursten . . . . . pr. 1000 Sikr.	"	"	"	"	"	"	10	48	10	48	12	"	14	"	18	"
Kalksten . . . . . pr. Td.	"	"	"	"	"	"	1	72	1	72	1	72	2	"	2	24
Kolonialvarer:																
Kakao . . . . . pr. Pd.	"	31½	"	25½	"	26	"	25½	"	27½	"	23½	"	26½	"	26½
Kaffe . . . . . —	"	22½	"	20	"	19½	"	20½	"	20½	"	24	"	31	"	37½
Ris . . . . . pr. 100 Pd.	11	72	11	72	11	72	11	60	11	69	11	48	11	48	11	48
Sækk	"	10½	"	10½	"	10½	"	10	"	10½	"	10	"	9½	"	8

Tabel II.

De vigtigere Varers forholdsvise Prisbevægelse i Aarene 1871,
1872 og 1873 i Sammenligning med 1867—70.

	Pris 1873 mod 100 i 1867-70.		Pris 1873 mod 100 i 1867-70.
Smedekul	224,76	Soda	119,22
Støbejern, skotsk	222,72	Bark	119,15
Smedejern	188,64	Grøn Sæbe	117,64
Huder, Heste-	187,98	Æg	116,88
Sort Peber	183,08	Oljekager	115,36
Kaffe	180,10	Byg, 2radet	114,91
Mursten	171,43	Hvedemel	114,55
Lim	167,60	Klipfisk	112,50
Tjære	167,57	Smør	111,57
Beg.	161,37	Linnede Varer	110,60
Lammeskind, klippede	159,36	Rugbrød	109,91
Kohuder, saltede	158,92	Hvede	109,43
Baandjern	158,11	Ost, Mejeri-	108,19
Søm, 3—4"	146,27	Hamp	107,90
Cikorie	144,63	Demarara Sukker	107,69
St. Kroix Rom	144,19	Sild	106,70
Ingefær	139,06	Rug	106,64
Graasey	133,05	Melis Nr. 1	105,62
Parrotkul	130,50	Kartoffer	105,62
Kalveskind, fede	130,19	Oxekjød	105,26
Snedkervarer	130,00	Stivelse	103,33
Uld	128,71	Havre	102,98
Kalksten	128,57	Sirup	102,44
Bræder	128,00	Tran	102,42
Tømmer	126,67	Eddike	102,25
Brænde	123,14	Bomuldsvarer	102,10
Uldne Varer (1869-70)	120,80	Talg	102,03

	Pris 1873 mod 100 i 1867-70.		Pris 1873 mod 100 i 1867-70.
Tovværk	101,80	The	97,67
Hørfrø	101,55	Kakao	97,25
Harpix	101,38	Sejldug	96,98
Brændevin	101,37	Kobber	96,97
Salt	100,56	Guano	95,70
Salpeter	100,26	Raps	93,26
Bly	100,00	Alun	92,46
Zink	100,00	Blaatræ	92,09
Kløverfrø	100,00	Hør	87,27
Indigo	99,62	Kochenille	84,86
Olje, raff.	99,22	Svovl	83,24
Flæsk	98,81	Bomuld	80,70
Vox	98,17	Sago	76,19
Ris	98,13	Petroleum	76,19

Stigningen i Arbejdsfortjenesten.
Haandværkssvendens Arbejdsfortjeneste.

	Fortjeneste i 1873 mod 100 i 1867-70.
Skomagervende	133,3
Sadelmagervende	128,6
Skrædersvende	133,00
Snedkervende	128,6
Mursvende	112,50
Tømmersvende	112,50
Smedesvende	125,00

Simple Arbejders Fortjeneste.

I København	133,00
Paa Landet:	
Sjælland	123,1
Lolland og Falster	133,3
Fyn	122,7
Jylland	130,8

Tabel III.

Gjennemsnittsprisen paa forskjellige vigtige

Aar.	Hvede pr. 1 Td.		Rug pr. 1 Td.		Byg pr. 1 Td.		Kjød pr. 1 Td. (à 160 Pd.)		Flæsk pr. 1 Td. (à 160 Pd.)	
	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.
1837	6	"	4	24	3	37	"	"	"	"
1838	8	20	5	27	3	92	"	"	"	"
1839	9	37	4	93	4	41	18	"	22	87
1840	8	48	4	55	3	82	16	92	21	92
1841	7	55	5	37	3	31	15	78	20	79
1842	8	72	5	82	3	77	14	62	20	"
1843	7	6	5	16	4	"	14	8	18	75
1844	6	16	4	23	4	15	14	22	19	2
1845	6	54	5	24	3	92	15	22	20	31
1846	9	38	7	30	4	94	19	7	22	"
1847	12	92	9	29	7	40	21	49	27	42
1848	7	70	4	37	3	95	21	78	32	77
1849	7	20	3	59	3	2	19	24	24	90
1850	6	88	4	15	3	37	14	36	20	36
1851	7	11	5	37	4	16	14	"	20	"
1852	7	53	6	25	4	79	14	9	22	19
1853	9	77	7	80	5	73	21	11	30	32
1854	12	66	8	92	6	29	22	"	33	"
1855	13	95	9	9	6	59	26	32	37	32
1856	13	"	9	25	7	42	26	80	37	80
1857	8	91	6	29	5	83	19	61	38	54
1858	7	92	5	32	4	67	19	27	31	64
1859	8	33	5	49	4	90	21	77	30	7
1860	10	56	6	36	5	72	20	64	28	25
1861	9	72	6	60	5	47	24	59	34	31
1862	10	11	6	95	5	33	21	29	33	61
1863	8	12	5	59	4	56	21	16	29	73
1864	6	86	5	7	4	23	21	48	27	88
1865	7	82	5	56	4	50	21	"	30	"
1866	9	84	6	66	6	23	23	67	32	79
1867	12	76	8	91	7	5	26	50	31	78
1868	11	76	9	"	7	77	26	72	33	47
1869	9	78	7	51	6	41	24	21	39	41
1870	9	76	6	49	5	52	30	17	39	13
1871	11	66	7	44	6	47	27	63	32	85
1872	11	64	7	14	6	31	25	89	28	82
1873	12	9	8	51	7	68	27	60	35	52